

CODEX ECKENSIS

Nogmaals, waar het mij om gaat, is niet dat deze oude volken letterlijke verhalen vertelden en dat wij nu zo slim zijn ze symbolisch uit te leggen, maar dat zij ze in symbolische zin vertelden en dat wij nu zo stom zijn ze letterlijk te nemen.

John Dominic Crossan – Who is Jesus?

Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopy, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Alle personages, toestanden, gebeurtenissen en instellingen in deze roman zijn louter denkbeeldig. Elke gelijkenis met de werkelijkheid berust bijgevolg op het toeval.

© Alle rechten voorbehouden. Sittard (2026)

Inleiding

In de late oudheid voltrok zich een stille maar ingrijpende revolutie in de wereld van het geschreven woord. Eeuwenlang was kennis gevangen in papyrusrollen die je al lezend moest afwikkelen, maar ineens verscheen er een nieuwe vorm: *de codex*. Geen eindeloze rol meer, maar een bundel vellen die je kon openslaan, doorbladeren en vasthouden. Voor het eerst kon tekst op beide zijden van een blad worden geschreven, en kon een lezer zonder moeite naar een specifieke passage springen.

De naam codex verwijst nog naar hout: het Latijnse *caudex* betekent boomstam of blok. Waarschijnlijk ontstond het begrip uit de bundels wastafeltjes of houten plankjes die ooit als notitieboekjes dienden. Later werd het woord verbonden met perkament, papier en uiteindelijk de handgeschreven boeken die de middeleeuwen zouden domineren.

Wie de codex precies uitvond, blijft onbekend, maar vanaf het einde van de tweede eeuw na Christus duiken de eerste exemplaren op. Opmerkelijk genoeg waren het vooral christenen die deze nieuwe vorm omarmden. Terwijl de rest van de wereld nog eeuwenlang papyrusrollen bleef gebruiken, bundelden christelijke gemeenschappen hun evangeliën en brieven al vroeg in codices – praktisch, overzichtelijk en ideaal om meerdere teksten samen te brengen.

Het vervaardigen van een codex was een ambacht.

Middeleeuwse kopiisten schreven in stilte en met eindeloos geduld de teksten over op dubbelgevouwen bladen, samengebracht tot katernen. Perkament bleef eeuwenlang het favoriete materiaal, tot papier in de 15e eeuw zijn intrede deed. De banden waren stevig, vaak van hout en leer, maar veel oorspronkelijke omslagen zijn verloren gegaan door

herinbinding of doordat drukkers oude codices uit elkaar haalden voor hergebruik.

Zo groeide de codex, ooit een experiment naast de papyrusrol, uit tot de voorloper van het moderne boek. Een vorm die niet alleen informatie droeg, maar ook het ritme van lezen veranderde – van afrollen naar bladeren, van lineair naar toegankelijk, van rol naar boek.

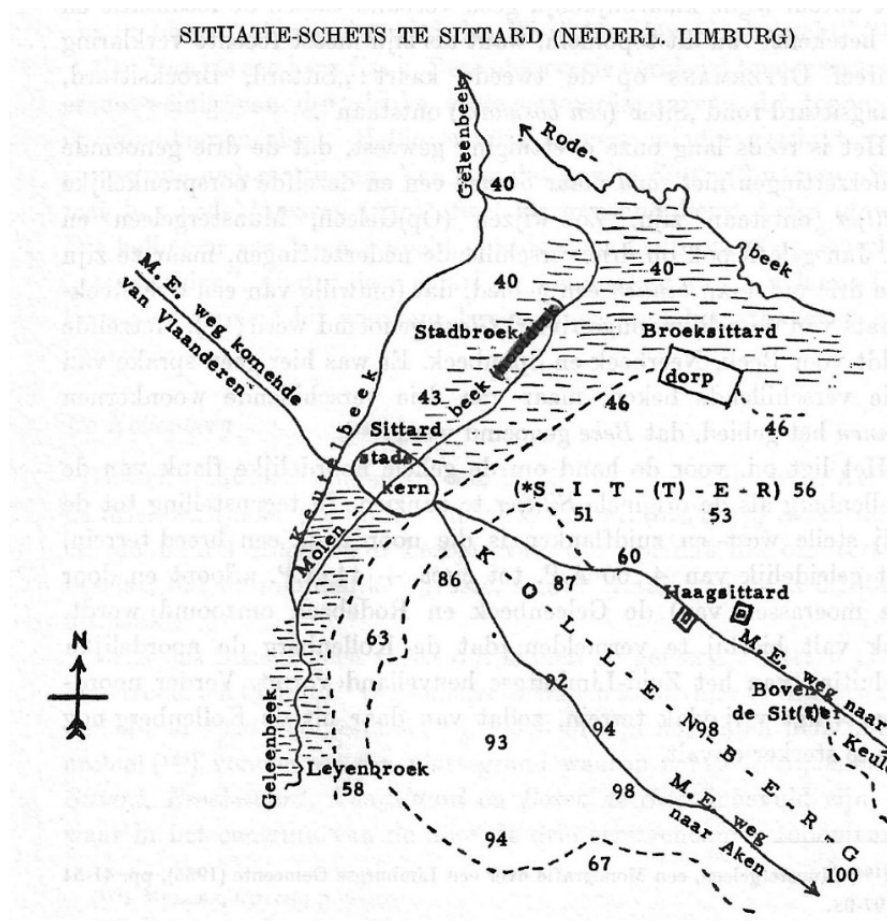
Het verhaal

Pepijn Soetaers zat dommeland in de trein. Het was de trein in de richting Maastricht-Heerlen. Met knarsende en piepende remmende stopte de dubbeldekker en de conducteur riep om: station Roermond, station Roermond. Nog even en hij zou er zijn, dacht hij. Hij drukte zijn hoofd tegen de bank en wilde eigenlijk niets anders dan slapen. Hij was wel vaker in Maastricht geweest maar de tussenliggende plaatsen had hij nog nooit bezocht. Ondertussen gleed de trein geruisloos verder. Het was een nieuwe trein, een dubbeldeks. Gemaakt door het Canadese Bombardier in Aken. In de afdeling waar hij zat zaten stickers op de ramen geplakt met silence en stilte. Het was een stiltecoupé. Pepijn vond alles best. Hij had al het gehele land afgereisd en dit deed hij er tussendoor. Plotseling begon de conductrice te piepen door de intercom: 'We naderen station Sittard. Hier wordt de trein ontkoppeld. Treinstellen met het nummer 9356 gaan door naar Maastricht en treinstellen met het nummer 3478 gaan door naar Heerlen. U moet even wachten totdat de deuren opengaan.'

En dit werd nog een keer herhaald. Pepijn werd uit zijn slaap gehaald.

‘Sittard!’, zei hij en veerde op. ‘Hier moet ik eruit. Dit is mijn eindbestemming het stadje Sittard, landerig gelegen tegen de eerste heuvels van het Heuvelland, met een provinciale sfeer.’

De naam Sittard is afgeleid van *Siter*, van het Oudhoogduitse *sîte*, *hoogte* of *berghelling*, en de plaats lag dan ook op een hoogte. Dit gebied was gunstig gelegen tussen de Geleenbeek en de Roode Beek. De nederzetting is ontstaan in de Karolingische tijd, tussen 700 en 1000. Bij het verklaren van de naam Sittard komt altijd weer het woord ‘weide’ tevoorschijn. Lindemans zegt dan ook ‘een eigenaardige benaming voor grasland is zittert’, gelegen in de driehoek Sittard-Broeksittard-Haagsittard. Hij zegt ook dat er veel sittard’s in het Rijnland te vinden zijn. Hij gaat uit van de oudere vormen 11^e eeuw seithtut, 1286 setru, 13^e en 14^e eeuw sittru, 1907 setrez. Hij besluit met: ongetwijfeld is zittert een naam voor grasland en gaat verder met ‘dachmaet’ dat met andere dagmaden een tamelijk uitgestrekt complex van maaiweiden kon uitmaken, zodat men aangewezen was op een collectief om zulke plaats aan te duiden. Schrijnemakers had de beschikking over het archief van stadsarchivaris Jacques Offermans waarbij hij een kaartje tevoorschijn toverde dat de situatie omtrent Sittard treffend weergeeft.

De Siter op dit kaartje wordt weergegeven door de hierboven genoemde driehoek. De cijfers geven het niveau boven NAP aan. Treffend is het toponiem 'Boven de Siter', dat aangeeft dat er een beneden de Siter moet zijn. Lindemans verklaarde dit als een 'gemeenschappelijke maaibeide', welke onze instemming heeft.

Het was nog een heel gedoe om uit de trein te komen. Eerste moest het hogedruksysteem afgeblazen worden, daarna de treinen ontkoppeld en daarna de treinen van elkaar gereden worden. Maar uiteindelijk stond Pepijn op Sittardse bodem.

'Hmm', zei hij tegen zichzelf. 'Een afgrijselijk station. Ik geloof dat ze het hier het zwembad noemen. Vieze lichtblauwe tegeltjes overal in een fantasieloos ontwerp. Ik denk dat ik de Stationsstraat maar afloop. Dat doen de meeste mensen.'

Pepijn keek vooral naar de gevels.

‘Hah’, zei hij tegen zichzelf. ‘Hier hebben we wat. Eens even kijken, een huis in baksteen opgetrokken, vermoedelijk 19^e eeuws met een mooi balkon van gietijzer.’ Op het bordje stond dat het de sigarenzaak van Thur Laudy (1886-1975) was geweest, die veel liedje en teksten in het Sittards dialect had geschreven. Bij nader inzien toch niet goed genoeg om gebruikt te worden voor wat hij in z’n hoofd had.

De weg ging verder als Steenweg en Pepijn zag de meest onmogelijke 20^e eeuwse gevels aan zich voorbijgaan.

‘Als dat zo doorgaat is er hier niets te filmen’, mompelde hij tegen zichzelf.

Hij kwam bij de altijd drukke kruising van de winkelstraat met de Rijksweg en moest zelfs tien minuten wachten totdat hij kon oversteken.

‘Ik ben eens benieuwd waar die Reinoud Jessen uithangt?’, zei Pepijn. ‘Hij zou op me wachten ergens op de Markt, maar ik zie geen Markt.’

De route vorderde gestaag en van de Voorstad kwam hij in de Brandstraat die weer overging in de Limbrichterstraat.

‘Snap jij het nog?’, zei hij tegen zichzelf. ‘Waarom geven ze deze winkelstraat niet één naam?’

‘Helaas’, zei hij, ‘ook deze gevels zal ik niet kunnen gebruiken. Het is te doorsnee, te normaal, te 20e eeuws. Daar zitten de kijkers niet op te wachten.’

Even later kwam hij op de Markt. Hij was een verademing na al die kleine smalle winkelstraatjes, waar de winkeliers de hinderlijke gewoonte hadden op reclameborden op de weg te plaatsen, zodat het regelmatig tot opstoppingen kwam. De

Markt was groot, de Markt was vrij en ruim. Pepijn keek met een kennersblik even om zich heen en zag dat de Markt in tweeën was verdeeld. Eén helft met Hotel de Limbourg, lunchroom Schrage en sigarenzaak Augustus van Neer (Im H. Geist), de Gats, eetcafé Schtad Zitterd, eetcafé De Buren, eetcafé Bloem, Ernestos en de (voorheen) Suykerpot. Al deze panden waren oud en hadden mooie gevels en dus geschikt voor het idee wat Pepijn in z'n hoofd had.

Aan de andere kant lagen de voormalige V&D en andere onogenlijke panden uit de 20e eeuw, met allemaal waardeloze gevels. Dit was de schaduwkant van de Markt, terwijl de meeste horecagelegenheden aan de zonzijde van de Markt gevestigd waren. Dit in verband met het uitbaten van terrassen. Het was dan ook daar waar de mooiste en oudste gevels te zien waren.

Toch had Pepijn het gevoel dat er meer zou zijn in deze stad. Dat hij nog niet alles gezien had. Hij liep naar de voormalige V&D en zag het Kritzraedthuis. Een pand uit 1620 opgetrokken in baksteen met hardstenen omlijsting van de dubbele ramen.

‘Dat zijn de betere plaatjes’, zei Pepijn tegen zichzelf. ‘Een getrokken shot vanuit die hoek dat zou wonderen doen.’

In het pand was de VVV gehuisvest. Pepijn liep even naar binnen en kocht een boekje met de titel ‘Stadswandeling Sittard’, met als subtitel ‘een wandeling door de monumentale binnenstad’. Hij sloeg het boekje open en las: ‘We zien aan de muurankers dat het Kritzraedthuis in 1620 is gebouwd. Het is opgetrokken in Maaslandse renaissance. Wat direct opvalt van de hardstenen omblokte ramen en de hardstenen kruiskozijsen. Kenmerkend voor de Maaslandse renaissancestijl.

Hij was hier weliswaar voor het Sint Rosa Festival, maar hij wilde het geheel in een breder perspectief plaatsen en ook wat van de rest van de stad laten zien. Daarvoor was hij opzoek naar mooie plaatjes en het Kritzraedthuis paste in zijn plan. Maar eerst moest hij opzoek naar onze weledele heer Reinoud Jessen, antiquair te Sittard. Pepijn liep in de richting van Hotel de Limbourg en zag een lange tengere gestalte op het terras zitten. Dat moet hem zijn, zei hij tegen zichzelf.

‘Hallo’, begon hij. ‘Ik ben Pepijn Soetaerts, de filmmaker.’

‘Hartelijk welkom in ons kleine stadje’, zei de man. ‘Ik ben Reinoud Jessen de antiquair. Kom bij me zitten. Hij begon voorzichtig, dus wij gaan samen een documentaire maken over het Sint Rosa festival dat hier elkaar jaar wordt gehouden.’ ‘Dat is wel de bedoeling’, zei Pepijn kort.

‘Het Sint Rosa festival is het meest bijzondere wat we in Sittard hebben’, zei Reinoud. ‘Maar eerst wil ik je wat vertellen over het Sint Rosa festival en morgen wil ik je de meest mooie plekjes van Sittard laten zien.’

‘Ik ben de winkelstraat afgelopen’, zei Pepijn, ‘maar echte mooie plaatjes heb ik niet kunnen ontdekken.’

‘Die vind je niet langs de winkelstraat’, zei Reinoud. ‘Daarvoor moet je meer de oude binnenstad in.’

‘Oude binnenstad’, zei Pepijn, ‘dat klinkt mooi.’

Bijvoorbeeld het Cour Solanus.

Ik zie het als volgt voor me: ‘We komen op de zogenaamde Cour (binnenplaats) Solanus van het Kloosterkwartier. Voor ons zien we het oorspronkelijke dominicanenklooster. Het complex werd in de 17e eeuw gebouwd door de Domincanen, die naar Sittard waren gekomen om het oprukkende

protestantisme het hoofd te bieden. Op deze Cour hadden de Dominicanen hun pesthuisje en de kruidentuin. De Dominicanen teelden hier geneeskrachtige kruiden. Dat moeten toch genoeg filmische beelden geven, of niet?', zei Reinoud. Samen met de Sint Michaëlskerk, Zuid-Nederlandse barok.

'Gebouwd 1659-1668 als kloosterkerk van de dominicanen. Als je over je schouder kijkt zie je hem liggen. Inderdaad een mooie kerk met zijn twee omhooggaande zuilen aan de entree.'

'Dus we hebben', zei Pepijn zakelijk, 'een Dominicaans klooster.'

'Ikzelf heb al het Kritzraedt-huis ontmoet.'

'Daar kun je moeilijk omheen', zei Reinoud. 'Dat is zo'n groot gebouw.'

'Wat heb je verder nog in de aanbieding?'

'En dat is?', zei Pepijn.

'De Rosa-kapel natuurlijk', zei Reinoud. 'Ze is erg fotogeniek. Je kan er prachtige beelden van maken.'

Ze gingen verder de Putstraat door de berg op.

‘Heeft het hier nog een naam?’, vroeg Pepijn.

‘Jazeker’, zei Reinoud. ‘Het heet hier de Kollenberg: In 1294 is er sprake van een bos op de Kollenberg, genaamd de ‘Tomele’. In Sittard was het kapittel door schenkingen eigenaar geworden van meerdere huizen en elders van landerijen in de omgeving van de stad in Ophoven en op de ‘thomel’. In 1341 Collenbergh, in 1439 Collenberg en tussen 1426 en 1445 Kollenberg genoemd.

In het gebied komen namen voor als ‘Aan de Tomel’, ‘Op de Veurste Tomel’ en ‘de Achterste Tomel’. Naar analogie van de ‘Tomberg’ tussen het Ravensbosch en Arensgenhout, omdat ‘tommen’ grafheuvels of tumuli zijn kunnen we deze ook bovenop de Kollenberg vermoeden. Een goed voorbeeld hiervan zijn de ‘Drie Tommen’, de tumuli van Tienen in Vlaams-Brabant, die bij de opgraving in 1894 belangrijke kunstschaten prijsgaven. Men beschouwde de Kollenberg als een heidense cultusplaats, een zonne-heiligdom (Hundskirche in het Duits), waar de priesters(essen) de baan van de zon volgden om de feestdata te kunnen bepalen. Beckers schreef het heiligdom toe aan de godin ‘Sunixalis’. Anderen zagen het als een voor- of vroeg-historische begraafplaats.

Verder worden ook de namen ‘aan de Koelberg’ en ‘de grote Koel’ genoemd. Wellicht is hier de naam Kollenberg uit te verklaren. ‘Koel’ is Limburgs voor kleinschalige zand- en grindwinning, die hier inderdaad voorkomen. Koelberg zou dan via Koeleberg (Koele of Koelen is het meervoud van Koel) etymologisch verbasterd tot Kolle- of Kollenberg.

De Kollenberg is bekend vanwege het Maske Begrave (gezamenlijk begraven van de carnavalsmaskers aan het einde van het carnaval), alsmede vanwege van het jaarlijkse krombroodrapen.

Ze liepen de Kollenberg op en kwamen bij de Rosa-kapel. Dus dit is het eindpunt van de Sint Rosa-processie, zei Pepijn. Hier wordt de pontificale Hoogmis opgedragen, zei Reinoud. Daarna begint op het Marktpllein brood en spelen voor het volk, zijnde een kermis.

‘Kom op’, zei Reinoud. ‘We gaan wat eten. Het is al laat. Morgen wacht er weer een nieuwe dag. Dan kom je bij mij eten in de Villa.’

‘De Villa, dat klinkt interessant’, zei Pepijn, die van de ene verbazing in de andere viel.

‘We kunnen dan de volgorde van de processie bespreken.’

‘Volgorde?’, zei Pepijn. ‘Ja iedereen heeft een strikte volgorde in de processie, dat is al eeuwen zo.’

Sint-Michielskerk voorgevel

Vanavond geef ik een lezing in de Michaëlskerk, zei Reinoud. Het gaat over het Secretum Silentii. Misschien iets voor jou. Wat is het Secretum Silentii?, vroeg Pepijn. Het is een boek dat ik heb geschreven en vanavond is de première. Secretum Silentii betekent 'het geheim van de stilte.' Interessant, antwoordde Pepijn kort. Ik denk dat ik even kon kijken of het genoeg materiaal bevat voor mijn documentaire. Kun je het boek kort samenvatten?, vroeg Pepijn belangstellend. Dat kan ik, zei Reinoud:

Sint-Michielskerk interieur

De stilte van het geheim, het geheim van de stilte

Wanneer in de verhalen sprake is van de Graal, een zwaard, de duif of het pentagram, zijn dat aanwijzingen in de richting van het geheim. Zowel de voorchristelijke mysteriën als het ware christendom verbergen het geheim. Door alle tijden heen is het gezocht en gevonden. Maar ook ontkend, miskend en afgewezen. Dit is een geheim dat niet verraden kan worden. Het is het geheim van de innerlijke wereld, dat alleen innerlijk gekend kan worden. Wij leven in en ondergaan dagelijks de uiterlijke wereld. De ingrediënten zijn leven en dood, dag en nacht, macht en onmacht. Er zijn enkele zekerheden en vele

onzekerheden, maar ook deze wisselen elkaar af in hun tegendeel. Het kenmerk van deze wereld is de tijd. Toch is er een andere werkelijkheid die voor ons verborgen is. Wij vermoeden haar wellicht, wij zoeken ernaar en denken er soms een glimp van waar te nemen. Het is de innerlijke wereld van het altijd bestaande geheim, waar wij naar zoeken.

Een geheim blijft een geheim wanneer er niet over gesproken wordt. Het geheim van de innerlijke wereld zal ook alleen in de stilte zichzelf blijven. De zoeker die het wil naderen, zal een gelijkmatig en onverstoorbare stilte rond de kern van het geheim of van de ziel-van-de-andere in de microkosmos moeten realiseren en handhaven. Alleen in de innerlijke wereld groeit de ziel.

Constantinus dacht dat de Bijbel zou autoriteit geven aan de nieuwe kerk. Met dit alles veegde het Secretum Silentii de vloer aan. Ongetwijfeld hing er een sfeer van Christus in het voormalige Palestina, maar die kon niet gekoppeld worden aan een of andere historische Jezus. Buiten dat was het toch vreemd dat het Secretum Silentii sprak van een evangelie van Johanna. *Jezus zei: Ken wat je voor je ziet en wat voor je verborgen is, zal aan je worden geopenbaard. Want er is niets dat verborgen is, wat niet geopenbaard zal worden.*

Evangelie volgens Thomas.

De theoloog Origines schreef dit in begin 3e eeuw, meer dan 100 jaar voor Nicaea:

Ik ken een zeker evangelie met de naam 'Het evangelie naar Thomas' en 'Het evangelie naar Matthias' en vele anderen hebben we gelezen – zodat we maar niet 'onwetend' gevonden zouden, door diegene die menen iets weten, doordat ze bekend zijn met deze werken. Desniettemin hebben wij onder die allen

alleen die goedgekeurd die de kerk heeft erkend, namelijk dat slechts vier evangeliën moeten worden aanvaard.

Een opmaat voor wat komen zou.

‘Goed zo’, zei Pepijn ik ga slapen. Hij stond op van het terras van Hotel de Limbourg en ging naar binnen. Hoe oud dit pand zal zijn is niet met zekerheid te zeggen, maar uit schriftelijke bronnen weten we dat hier in 1502 al een huis stond. Het huidige pand stamt uit 1644. Huizen hadden in die tijd geen huisnummer maar een naam en dit huis werd *‘Zum Wilden Mann’* genoemd en staat in de boeken als herberg. In 1648 wordt het pand opnieuw in gebruik genomen als herberg. Halverwege de 18^e eeuw krijgt het pand een nieuwe naam en heet dan *‘Zum Kaiser’*. Hij ging naar zijn kamer en pakte de iPhone om foto’s mee te maken. Ook een kleine vijfhonderd jaar geleden had het pand al een horecafunctie als herberg.

De volgende dag was Reinoud al vroeg aanwezig met zijn Citroën DS. Pepijn klom in de auto en ze reden de Putstraat in.

‘Waar breng je me in hemelsnaam naartoe?’, vroeg Pepijn aan Reinoud.

‘Naar de Villa natuurlijk’, antwoordde Reinoud.

Reinoud woonde in de Putstraat te Sittard. In huize ‘Villa Maria’ waar het leek het alsof de tijd had stilgestaan. In de gesloten rij huizen van de Putstraat valt op, dat het pand met de naam ‘Villa Maria’ een vrijstaande woning is. Een smeedijzeren hekwerk tussen zes bakstenen hekpijlers met ronde, gestucte schelpfrontons geeft toegang tot de villa. De naam ervan staat in een van deze pijlers.

Het bouwjaar staat in de gevel: 'Anno 1893'. De bakstenen muren van de gevels zijn afgewisseld met hardstenen speklagen. De rechter voorgeveltravee springt iets naar voren. Hierin bevindt zich de dubbele houten paneeldeur en glas-inlood bovenlichten met schelpmotieven. Hierboven is er een hardstenen balkonvloer op rijk geornamenteerde consoles in stucwerk. In de borstwering bevindt zich een balustradereeks die zijn voortzetting vindt tussen de eerste en tweede bouwlaag als decoratie. Er zijn gestucte vensterlijsten met frontons en bloemmotieven in de benedenverdieping, er zijn gestucte aanzetten en sluitstenen, ook in de eerste verdieping. De daklijst met de goten rust op een fraaie gewelfde kooflijst en houten consoles die steunen op leeuwenkopornamenten. De dakkapel aan de voorzijde heeft een gestukt rondboogfroton. Het pand is opgetrokken in de stijl van de neorenaissance, net zoals beide panden ernaast.

In de villa is er een centrale gang die betegeld is met zwarte hardsteen en wit marmer in een ruitmotief. De vertrekken op de begane grond hebben marmeren haardlijsten.

Dat was huize 'Villa Maria' precies zoals Johan het zich wilde herinneren.

'Dit is dus je paleisje', zei Pepijn tegen Reinoud.

'Hier woon ik', antwoordde Reinoud. 'Kom dan gaan we naar binnen. Het is al koud aan het worden voor de tijd van het jaar.'

'Laten we de volgorde van de Sint Rosa-processie eens even erbij pakken', zei Reinoud tegen zichzelf. 'Aha, hier heb ik hem': Volgorde St.-Rosaprocessie:

1. Sjtadssjötterie St.-Rosa
2. Kruis met Acolieten
3. Sittards Mannenkoor 'Si-tard'
4. St.-Joseph harmonie
5. Kerkenwachtgilde
6. Scoutinggroep St.-Joseph
7. Vrouwen
8. Fanfare St.-Jan, Leyenbroek
9. Mannen
10. St.-Rosasociëteit
11. Acolietencollege met relikwie St.-Rosa
12. Nonnevottekclub met beeld O.L.Vrouw Behoudenis der Kranken
13. Eerwaarde Zusters
14. Philharmonie
15. Kerkbestuur, B. en W., Gemeenteraad
16. Misdienaars
- 17 Acolietencollege 'H.-Michaël en H.-Rosa'
18. H.H. Geestelijken
19. Allerheiligste
20. Scoutinggroep

Pepijn bekeek het papier en slaakte een kreet.

'Wat is in godsnaam de Sint Rosasociëteit?', vroeg hij aan Reinoud. Reinoud keek wat ongemakkelijk. Zoals bekend heeft onze Sociëteit (sinds 1988) als doel het bevorderen van deelname aan de jaarlijkse Sint Rosa processie door Oud-Sittardenaren, alsook het ontmoeten van Sittardenaren en Oud-Sittardenaren na afloop van de processie.'

Pepijn liep eens rond over de Markt. Keek uiteraard naar de mooie gevels en de niet mooie gevels. Het kleine pandje van 'de Gats', sprong er toch uit. Hij was van plan om hiermee de documentaire te beginnen. Hij liep langs de Suykerpot (Im Guldene Haen) de Paardestraat in. Alweer zo'n leuk straatje,

mompelde hij in zichzelf. Hij kwam bij het majestueuze Toon Hermans-huis en bezocht het aangrenzende Jardin des Roses. Het Toon Hermans Huis in de Paardestraat 31 ligt tegenover de opgang naar de Dominicanen was het Toon Hermans Huis. Nadat het lange tijd als kantoorpand dienstdeed, is het in 1998 geopend als inloophuis voor kankerpatiënten. Het is genoemd naar de oud-Sittardenaar Toon Hermans.

Het pand is gebouwd door mr. Louis J.M. Basquin rond 1863. Hij was advocaat en werd benoemd tot griffier aan de rechtbank. In mei 1896 kwam hij in Sittard wonen met zijn vrouw en dochter. In januari 1904 is het gezin vertrokken naar Den Haag. Het huis straalt de voornaamheid van de vroegere bewoners uit.

‘Pepijn komt met in de trein vanuit het Noorden naar Sittard’, zei Lisa. ‘Hij komt hier logeren’, zei Reinoud. ‘Dat heb ik hem beloofd.’

‘Maar we hebben al Xanthe te gast’, zei Lisa de huishoudster hulpeloos.

‘Hoe meer zielen hoe meer vreugde’, zei Reinoud.

Ze had zich verheugd op de komst van Pepijn Soetaerts. Ze wilde met deze interessante man wel eens nader kennis maken. Ik moet gaan riep Reinoud anders kom ik niet op tijd. Lisa en Xanthe bleven achter.

‘Het is een bijzonder man’, zei Lisa. ‘Hij kan je aankijken alsof hij door je heen kijkt. Maar daar moet je niet van schrikken, dat is gewoon zijn stijl om iemand te doorvorsen.’

Pepijn had erop gestaan dat de documentaire één jaar werd uitgesteld en dat hij dan de documentaire zou afmaken. Ik heb zoveel beelden in m’n hoofd, zei hij tegen Reinoud. Die wil ik

omzetten in film. Dus kwam de cameracrew en Pepijn ging met ze mee door geheel Sittard.

‘Pak daar een groothoek’, zei hij dan. En: ‘dat shot moet je trekken. Hier moeten we even wachten totdat het verkeer voorbij is.’

Het was bijna een: ‘ontdek je plekje’, alleen dat ze niet op zondagochtend filmde maar gewoon overdag.

‘En dan pak je de Petruskerk’, zei hij, ‘en dan zoom je gewoon uit op het Kapittelhuis. Dan draai je rond en film je het Kloosterplein. Je pakt een groothoek en je filmt het voormalig Ursulinenklooster en vervolgens de basiliek. We pakken morgen de Markt en de Putstraat’, zei Pepijn. ‘Bedankt voor vandaag.’

‘Moe van het duwen?’, vroeg Pepijn aan Reinoud.

‘Als ik eerlijk moet zijn, ja’, antwoordde Reinoud.

‘Dan gaan we nog even naar ’t Stjerfhoes om een pint te pakken op de goede afloop.’ ‘Ik denk dat dit wel een mooie documentaire kan worden’, zei Pepijn tegen Reinoud. ‘Ik denk dat het één van je beste producties gaat worden’, zei Reinoud. ‘Je hebt je er zo in vast gebeten.’

‘Ik heb ook een jaar gehad om erover na te denken’, zei Pepijn.

‘Maar dan nog’, zei Reinoud. ‘Het zal mooi worden.’

We pakken nog een Brand-up, of wil je een Silvester. ‘Maakt me niet uit’, zei Pepijn, ‘al wat ik heb is dorst.’

De volgende dag was iedereen er al vroeg bij. Om de Markt goed te kunnen filmen moest iedereen vroeg opstaan. Dan waren er nog geen wagens van de toeleveringsbedrijven en waren er nog niet zoveel mensen op de Markt. Ze begonnen bij

de Sint Michaëlskerk of Michielskerk, zoomden langs de eetcafés aan de linkerkant, zoals eetcafé Shtad Zitterd, eetcafé De Buren, eetcafé Bloem, Ernestos en de Suykerpot/de Guldene Haen. Vandaaruit werd de gehele Markt gepakt en werd er ingezoomd op de drie-eenheid Im H. Geist, de Ring en de Gats (der Bähr), het meest authentieke gedeelte van de Markt. Uiteindelijk werden er ook nog opnamen gemaakt van de Putstraat waarlangs de processie naar de Rosa-kapel zou trekken.

‘Genoeg voor vandaag’, zei Pepijn. ‘We moeten het niet gekker maken dan het is.’

‘Ik heb dorst’, zei hij tegen Reinoud en dat was een teken om weer eens een bezoek te brengen aan ’t Sjerfhoes.

In de Putstraat aangekomen zaten Lisa en Xanthe al klaar.

‘En, goed gefilmd?’, vroeg Lisa.

‘We hebben nu het grootste gedeelte van de voorbereidingen achter de rug. Nu nog de processie zelf. We hebben vandaag opnamen gemaakt van de Markt en de Putstraat. Voor de processie heb ik wat meer cameramensen nodig’, zei Pepijn. ‘Ik zal er een paar inroepen. Ik wil er twee hier in de Putstraat, aan het begin en aan het einde. Eén bij de Michielskerk waar de voorbereidingen worden getroffen voor de stoet. En nog twee bij de Kollenberg, weer één aan het begin en één bij de Rosakapel. Dat zullen de belangrijkste zijn. Gelukkig werkt het weer nogal mee, dan kunnen we mooie plaatjes schieten.’

Pepijn was zo vol van zijn project dat hij niet zag dat ook nog Xanthe aanwezig was. ‘Wanneer vertrekt de processie?’, vroeg Xanthe voorzichtig.

‘Over drie dagen’, antwoordde Pepijn. Zoals gewoonlijk de laatste zondag van augustus. Opstelling St.-Rosaprocessie om 10.15 uur op de Markt en in de Putstraat.

Vertrek om 10.30 uur, na het einde van de H. Mis van 9.30 uur in de St.-Michielskerk.

‘Mag ik me even voorstellen aan deze jongedame’, zei Pepijn plots. ‘Ik ben Pepijn Soetaerts en maak een documentaire over het Sint Rosa festival te Sittard.’

Pepijn begon aan de vooravond van de processie al te filmen. ‘Draaien’ noemde hij dat. Hij wilde de Sint Rosa kermis goed in beeld brengen. Voor het Hotel de Limbourg stond een groot reuzenrad dat men met een groothoek in beeld moest brengen. Het straatje langs Shtad Zitterd en de Michaëlskerk heette het Kerkepad, dit weggetje volgen en je kwam op de Cour Solanus waar de spiegeltent stond. Verder waren er de beschilderde panelen van romantische taferelen boven de attracties, zoals de carrousel, de notenkraam, de kop van Jut en de ouderwetse draaischommel. Verder waren er nog het spookhuis met de naam Ghost city en de schiettent met de overdreven naam Royal Montélimar. Het was een kleine kermis, klein en intiem. Geen grote auto-bots baan, geen grote attracties. Gewoon een kermis voor de kleine kinderen. Provinciaals om het woord te gebruiken. Morgen stond de grote processie gepland. Dan moesten alle hens aan dek. Dan was er het uur U. Dan begon het Sint Rosa festival pas echt.

De volgende morgen was het net ‘ontdek je plekje’. Zo stil was het op deze gedenkwaardige zondagmorgen in de binnenstad. Pepijn liep rond met een camerateam en kon nog net filmen dat de bisschop werd afgezet bij het huis van de deken op het

Kloosterplein. Voor de ingang van Michaëlskerk was het al erg druk. Een drukke nervositeit. De kerk liep langzaam vol met processiegangers. Overal waren de witgele vaantjes van het Vaticaan te zien. De Gregoriaanse mis begon en duurde erg lang met als speciale gasten het stadsbestuur, afgevaardigden van de provincie. Ergens in het midden van de mis viel het zonlicht door het glas-in-lood venster van Sint Rosa van Lima op het gezicht van Pepijn. Hier was het toch heerlijk toeven, dacht hij bij zichzelf. De bisschop en de deken deden de mis samen. Pepijn droomde weg en dacht aan de passage uit het Johannes evangelie: Heer, wij weten niet waar u naartoe gaat. Hoe moeten wij de weg kennen? De bisschop gaf in zijn preek het antwoord: 'er is maar één weg en dat is die naar Christus'. Ergens midden in de mis was de dikke trom van de stadsschutterij Sint Rosa buiten al te horen. De bisschop zat toen midden in z'n preek. Voorafgaand hieraan had Pepijn en z'n team toestemming gevraagd aan het bisdom of ze de mis mochten filmen. Dat was geen probleem geweest. Pepijn zong wat gezangen mee en prevelde wat teksten van vroeger en vond dat het goed was zo.

Na afloop begon de processie, die geen sacramentsprocessie was, dus de bisschop en de hemel en het allerheiligste gingen niet mee. De hemel werd niet gedragen. De Putstraat zinderde in de najaarszon. Met overal vlaggen en vaandels in witgeel. Vlaggen van Nederland, van Limburg en natuurlijk het zwarte slangenkruis van Sittard op een geel veld. Overal stonden toeschouwers rijen dik. Het was alsof je gedragen werd. Er werd monotoon gebeden, wees gegroet Maria, etc... Heilige Rosa, bid voor ons. En de stoet ging langzaam vooruit achter de fanfare Sint Jan van Leyenbroek aan. Hierachter kwam het vaandel van de St.-Rosasociëteit, uit 1988 met hun wapenschild.

Men kon de leden herkennen aan hun insigne op de jas en hun arrogant voorkomen. Het begon al aardig warm te worden. Pepijn had zijn cameramensen opdracht gegeven om zoveel mogelijk beelden te schieten, die achteraf altijd nog wel te editen waren. De Putstraat zinderde de hele tijd. Eeuwen van traditie kwamen hier bijeen en Pepijn wist dat.

De najaarszon deed z'n best en de mensen deden gebeden prevelen. Met af en toe een verdwaalde bekende langs de kant. Ze kwamen ook langs de uitgeverij. Na de Putstraat kwam de Kollenberg en was de magie een beetje voorbij. De zon werd tegengehouden door een bladerdek en er waren geen vlaggen en overige versieringen meer, behalve wat verdwaalde vaantjes in het Vaticaan witgeel. De processie trok verder in de richting van de Sint-Rosakapel en eindigde daar als een nachtkaaars. Pepijn gaf zijn cameramensen opdracht om te stoppen met filmen en in te pakken, want hij had in de gaten dat hij de essentie wel te pakken had. Dat kan een mooie documentaire worden, dacht hij bij zichzelf.

De documentaire was een groot succes. Hij werd vertoond op de NPO op de zender Nederland 3. Men was vooral onder de indruk van de manier waarop Pepijn zo'n provinciaals stadje tot leven kon wekken.

Pepijn en Xanthe samen met Reinoud en Lisa vierden de afloop uitbundig in de Villa.

'Dat heb je toch mooi voor elkaar gekregen, Pepijn', zei Reinoud. Buiten joeg de wind de bladeren hoog op ten teken dat de herfst was aangebroken. Nu kunnen we ons eindelijk terugtrekken in ons warme nestje op de Wintrakerberg, zei Xanthe. Pepijn heeft verder geen opdrachten meer staan, behalve dan een vage toespeling van L1 op het maken van de

documentaire over Maaseik, het vroegere Aldeneik. Een lusthof voor wie van Maaslandse-renaissance houdt. Ik kan altijd voorbereidend werk doen, zei Pepijn. Dat is nooit weggegooid. Ik heb ergens nog een boek liggen over Maaslandse renaissance. Toen ze terug waren in het boerderijtje van Xanthe liep Pepijn direct naar de boekenkast.

‘Eens even kijken’, mompelde hij. ‘Hier heb ik het: Maaseik in Maasland-renaissance.’

‘Interessante dingen, of niet?’, zei Pepijn tegen Xanthe. ‘Ik zie het filmshot al voor me opdoemen.’

‘Jij ziet van alles voor je opdoemen’, zei Xanthe speels. ‘Laten we het nou eerst even rustig aandoen. Want anders loop je jezelf voorbij’, zei Xanthe.

De telefoon rinkelde en Xanthe pakte op. Het was L1, hoe het zat met de documentaire over Maaseik.

‘We nemen even een maand vakantie als jullie het niet erg vinden’, zei Xanthe tegen de andere kant van de lijn. ‘Pepijn heeft zojuist een documentaire afgerond over het Sint Rosa festival. Dat heeft u gezien. U was onder de indruk. Pepijn gaat altijd zeer zorgvuldig tewerk, ging Xanthe verder. Houd er maar rekening mee dat hij nu alweer bezig is met voorbereidingen te treffen voor jullie documentaire. Ditmaal over het oude stadje Maaseik. Dus bel over een maand nog maar eens terug.’ Kort en bondig.